

Prikazi i recenzije

Historijski zbornik, god. LXVIII, br. 1 i br. 2, Društvo za hrvatsku povjesnicu, Zagreb, 2015. (str. 1-535)

Nastavljajući svoje redovito izlaženje, višedesetljetni časopis Društva za hrvatsku povjesnicu objavio je za 2015. godinu dva broja koji sadrže zanimljive znanstvene priloge niza domaćih i inozemnih autora, kao i uobičajene rubrike ocjena i prikaza aktualnih znanstvenih knjiga i časopisa, osvrta na znanstvene skupove te sjećanja na nedavno preminule znanstvenike.

Prvi broj započinje tekstem Neve Makuc naslovljenim »Early Modern Provincial Identity in the Border Area between the Venetian Republic and the Hereditary Lands of the Austrian Branch of the House of Habsburg« (1-14). Središnja tema rada usmjerena je na početak stvaranja suvremenoga pokrajinskog identiteta na području pograničja između Mletačke Republike i nasljednih zemalja austrijske grane Habsburgovaca. U žarištu interesa autorice područje je Julijske krajine i okruga Gorice, a rad je zasnovan na detaljnom uvidu u onodobna historiografska djela koja sadrže, uz dokumente, i gradske kronike, zbirke biografija i drugo. Slijedi rad Marije Kocić i Nikole Samardžića naslovljen »Porta na Kongresu u Karlovcu (1698.-1699.): kraj *ad hoc* diplomatije« (15-30). U istraživanju zasnovanom na gradivu iz Državnog arhiva u Beču i Nacionalnog arhiva u Londonu autori se bave ključnim momentima diplomatskih aktivnosti na Kongresu u Karlovcu, posebice djelovanjem i ponašanjem osmanskih predstavnika.

Zdravko Matić i Frano Stojić potpisuju rad »Moritz Merz, od Pilsena do Zagreba. Životni i ratni put jednog austrougarskog časnika« (31-51). Autori na osnovi izvornoga gradiva prate vojnu karijeru časnika iz Češke koji je 1891. godine po zapovjedi došao u Banju Luku, djelovao kao šef tamošnje željezničke postaje, a od 1919. godine preselio u Zagreb, gdje je i umro 1959. godine. »Karlovac 1945. – prvi mjeseci poslije rata, obnova i organizacija grada« naslov je rada Lidije Bencetić (53-71). Na osnovi izvora, novinskih članaka i rezultata historiografije autorica prati stanje u gradu nakon smjene vlasti, preuzimanja uprave od strane Komunističke partije Hrvatske te opisuje koja su tijela djelovala na obnovi i organizaciji grada. Slijedi prilog Zdenka Radelića »KPJ i sigurnosno-obavještajni sustav u Hrvatskoj (1941.-1951.)« (73-105) ukazuje na stvaranje i kadrovsko ovladavanje sigurnosno-obavještajnog sustava koji je KPJ postupno ustrojavala od samih početaka partizanskog pokreta, otvarajući s formalne strane mogućnost suradnje sa svim političkim strujama koje su se bile spremne boriti protiv sila Osovine i NDH, ali i prikriveno, težeći nakon rata uvesti komunističko društveno uređenje. Završni rad u tome bloku tekstova napisao je Ivan Bačmaga: »Bojkot Olimpijskih igara u Moskvi 1980. godine« (107-139). U tekstu se kroz političku i sportsku optiku analiziraju uzroci, razvoj i posljedice bojkota olimpijade u Moskvi, posebice promatra djelovanje državne administracije američkoga predsjednika Jimmyja Cartera te ukazuje na pozicioniranje nesvrstane Jugoslavije u kontekstu američko-sovjetskih odnosa.

U rubrici koja se odnosi na historiografiju Zvonimir Stopić u radu »Prikaz znanstvenih istraživanja o Drugome svjetskom ratu u NR Kini« (143-164) donosi pregled rezultata historiografije koja si odnose na odvijanje Drugoga svjetskog rata u Kini te donosi za proučavatelje te problematike zanimljiv popis dijela znanstvenih časopisa u NR Kini u kojima se objavljuju radovi relevantni za navedenu problematiku.

U nastavku broja sadržana je rubrika »Nagrade na području historiografije« (165-174) te rubrika »Javna povijest« (177-200). U potonjoj su rubrici objavljeni tekstovi Gorana Hutinca »O zloupotrebi vojne povijesti iz Drugoga svjetskog rata ili kako *Vojna povijest* prešućuje ono što uredniku i autorima nije po volji« (177-194) te Gorana Miljana »Kad povjesničari ne žele, a novinari ne razumiju – komentar poljudske svastike, povika *Za dom spremni* i članka D. Kuljiša o ustašama« (195-200). Slijedi redovita rubrika »Ocjene i prikazi« (203-243) u kojoj su predstavljena neka recentna monografska djela domaćih i stranih autora. U rubrici »Znanstveni i stručni skupovi« (243-259) donesen je osvrt na održavanje nekoliko znanstvenih skupova, konferencija, tribina i okruglih stolova održanih u Hrvatskoj. Ovaj broj završava rubrikom »In memoriam« (261-273). U njoj su sadržana prisjećanja i biografije na preminule povjesničare Ljubomira Antića, Mieczysława Tantyja, Carla E. Schorskea i Petra Gaya.

Drugi broj časopisa *Historijski zbornik* za 2015. godinu (stranice se nastavljaju na prethodni broj) započinje tekstom koji potpisuju Mirela Krešić i Monika Rakitićan »Primaljstvo u Hrvatskoj i Slavoniji 1876.-1918.: zakonodavni okvir ustroja primaljske službe« (277-295). Autorice rekonstruiraju i raščlanjuju normativni okvir ustroja moderne primaljske službe u Hrvatskoj i Slavoniji u kojima je stopa nataliteta, ali i mortaliteta bila vrlo visoka. Važan iskorak u smanjivanju smrtnosti žena bilo je osnivanje Primaljskog učilišta 1876. godine u Zagrebu s ciljem školovanja domaćih žena, ponajprije iz seoskih sredina, za primalje. Kulturom smrti na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće u Zagrebu bavi se Filip Šimetin Šegvić u prilogu »Kultura smrti u Zagrebu. Društvo prijatelja za podizanje krematorija *Plamen*« (297-322). Stavljajući kulturnohistorijske fenomene koji se odnose na smrt i kulturu smrti u Beču u odnosu na Zagreb, autor na osnovi arhivskoga gradiva prati političke, kulturne, intelektualne i društvene rasprave s kojima je bilo povezano pitanje gradnje krematorija u Zagrebu.

U radu »Mehanizmi političke kontrole nad omladinskim tiskom u socijalističkoj Hrvatskoj na primjeru *Polet*« (1976.-1990.) (323-349) Željko Krušelj razmatra političku dimenziju lista *Polet*, pokrenutog kao dio aktivističkog projekta omladinske organizacije koji je komunističke ciljeve i vrijednosti trebao približiti mladima na pristupačniji način. Ivana Cvijović Javorina autorica je teksta »Zdravstveni odgoj u hrvatskom školstvu 2012./2013. i građanski neposluh« (351-364) u kojemu se rekonstruira kronologija uvođenja Kurikuluma zdravstvenog odgoja u sve osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj, posebice u svezi polemika koje su se odnosile na njegov četvrti modul, u javnosti poznat kao »Seksualni odgoj«.

Sljedeći dio ovoga broja časopisa tematski je blok naslovljen »Povijest emocija«, a priredio ga je Branimir Janković (365-458). Riječ je prilagođenim radovima (izlaganjima nadopunjenim znanstvenim aparatom) s okrugloga stola *Povijest emocija: pomodni trend ili interdisciplinarna platforma?* održanog 13. svibnja 2015. na Festivalu povijesti Kliofest u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, a priređivač je ujedno i autor uvodnog slova u temat (367-375). Prvi takav prilog napisala je Zrinka Nikolić Jakus, a u središtu pozornosti autorice je »Povijest djetinjstva u srednjem vijeku i povijest emocija: osjećaji roditelja prema djeci kao primjer istraživačkog pristupa temi osjećaja u prošlosti« (377-381). Primjere iz talijanske historiografije koji se odnose na navedenu problematiku u

svojemu je izlaganju iznijela Monica Priante (»Povijest emocija i smrt. Primjeri iz talijanske historiografije«, 383-388). »Povijest emocija: pomodni trend ili interdisciplinarna platforma« (389-394), ujedno i okvirni naslov okruglog stola tema je koju propitkuje i razlaže Zrinka Blažević, dočim se Mirko Sardelić bavi terminološkom problematikom, kao i postojanjem centara za proučavanje povijesti emocija (»Model proučavanja i izazovi povijesti emocija – skica«, 395-402). Povezanost između emocija i umjetnosti općenito raščlanjuje Ivana Brković (»Književnost i emocije – istraživačke smjernice«, 403-409).

Unutar istoga tematskog bloka objavljuju se ocjene i prikazi djela koja se odnose na povijest emocija (409-428), potom donosi diskusija Josipa Vučkovića »Pasionska prikazanja kao „ljubavna“ prenja« (429-436) te naposljetku prijevod teksta Barbare H. Rosenwein »Problemi i metode istraživanja povijesti emocija« (437-438).

U stalnoj rubrici »Ocjene i prikazi« (461-520) sadržan je tekst Filipa Šimetina Šegvića »Povodom objavljivanja važnijih izdanja posvećenih povijesti historiografije i teoriji povijesne znanosti« (461-479), kao i osvrti na više recentinih monografija, zbornika radova i časopisa. U rubrici »Znanstveni i stručni skupovi / Izložbe« (521-528) donesen je osvrt na održavanje nekoliko znanstvenih skupova i izložbi. Završni dio časopisa za 2015. godinu čini »In memoriam« povodom smrti Petra Selema, Dušana Bilandžića i Sarah A. Kent (529-524).

Lovorka Čoralić